

A COVID-19 HATÁSAI AZ AGROBIZNISZBEN

Az Infojegyzet rövid áttekintést nyújt a COVID-19 világjárvány hatásairól a hazai agrárgazdaságban illetve agrobizniszben, valamint a beavatkozási intézkedésekről (2020. III.11.- IV. 26).

Létfontosságú rendszerek, agrárgazdasági vállalkozások

Bármilyen rendkívüli helyzet áll is elő, a lakosság élelmiszerellátása az elsődleges feladatok egyike, ezért az agrárgazdaság működésének folytonosságát és a kockázatok minimalizálását egyszerre kell biztosítani (Zsoldos, 2020). A COVID-19 világjárvány hatásainak számbavételéhez, nemcsak a mezőgazdaságot és élelmiszeripart (agrárgazdaság), hanem kapcsolatrendszerünkkel együtt a **komplex agrobiznisszt** kell vizsgálni. Ezen integrálódott hálózat **fő komponenseit** a mezőgazdasági alapanyagok (pl. gépek, eszközök, műtrágya) előállítását, a termelést, az élelmiszerek és non food termékek feldolgozása, a nagy- és kiskereskedelem, valamint az étkeztetés és vendéglátás adja (Kovács, 2010). Az agrobiznissz működtetéséhez eszközökön és intézkedéseken (pl. szabályozó, ellenőrző) keresztül állami szerepvállalásra is szükség van.

A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló [40/2020. \(III.11.\) Korm. rendelet](#) a magyar Kormány rendkívüli korlátozó intézkedéseket vezetett be. A szaktárca számos esetben [nyilatkozott](#) arról, hogy a hazai mezőgazdaság 25 millió ember ellátására képes. A hazai agrárjogi környezet rendelkezik az ilyen helyzetekről, ugyanis a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló [2012. évi CLXVI. törvény](#), és a kapcsolódó [540/2013. \(XII. 30.\) Korm. rendelet](#) szerint az **agrárgazdasági rendszeremek**, mint például az élelmiszeripari vállalatok folyamatos működtetését biztosítani kell. Nemzetgazdasági szempontból ugyanúgy kritikus infrastruktúrának tekinthetőek, akár csak az erőművek, vagy az ivóvízellátást biztosító létesítmények. Ez azt is jelenti, hogy működésük fenntartását szükség esetén rendvédelmi, [hónvédelmi szervek](#) is biztosíthatják. A következő sajátosságok egyfajta szűk keresztmetszetét is jelentik a COVID-19 hatásainak:

- A mezőgazdasági termelést folyamatos munkaerőigény, és speciális szezonális foglalkoztatás igénye is jellemzi.
- Egyes ágazatok tavaszi termelési csúcsideje egybeesik a járvány lefolyásának idejével.
- A teljes agrobiznissz egyik kulcseleme a logisztika (szállítás).
- Az agrárgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások megszokott értékesítési csatornákkal rendelkeznek, sokan specializálódtak.
- A hazai gazdatársadalom elöregedő, az egyéni gazdák 31 százaléka 65 év feletti ([KSH GSZÖ, 2016](#)).

- Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezetének (FAO) COVID-19 hatástanulmánya rámutat arra, hogy az élelmiszerellátó rendszert megterhelheti a pánikvásárlás által is gerjesztett keresleti/kínálati deficit, a személyek/ áruk szabad mozgásának korlátozása.
- A kormányoknak tett javaslatok között a helyi és a háztáji termelés elősegítését és népszerűsítését szorgalmazta.
- Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) [szerint](#) az élelmiszerek feltételezhetően nem vektorok a betegség terjedésében.
- A létfontosságú cégek listájára csak bizonyos méretet/kapacitást elérő élelmiszeripari vállalatok kerülhetnek; Bonafarm Zrt., Kometa 99 Élelmiszeripari Zrt., Pápai Hús Kft. stb.
- A pánikszerű vásárlás visszaszorítása a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) „[Ne spájzolj!](#)” címmel kampányt indított.
- A járvány első közvetlen negatív hatása volt az összes agrárágazatot érintő szállítási korlátozások bevezetése.
- Az Operatív Törzs [intézkedéseket](#) kezdeményezett a folyamatos áruszállítás biztosítása érdekében.

A MUNKAERŐ BIZTOSÍTÁSA

A járvány terjedésének lassítására bevezették a **személyek szabad mozgását** korlátozó intézkedéseket. Az egyes ágazatokban bevezetett munkaidő csökkentés, kényszer leállás, digitális oktatás, vagy home office lehetősége az agrárium nagy részében nem alkalmazható, a folyamatos termelésben, vagy az állatgondozásban [nincs távmunka](#).

Munkába járás: A március 28-ától érvényes kijárási korlátozások ([71/2020. \(III. 27.\) Korm. rendelet](#)) – a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) közreműködésének is köszönhetően – lehetővé teszik a mezőgazdasági, erdészeti munkák végzését. Ezen túl a NAK és a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) is [javasolja](#), az ingázó és rendszeres határátlépő munkaerő biztosítását, valamint a munkába járás költségének kiterjesztését a saját gépkocsi használatára.

Szezonális foglalkoztatás: a tavaszi termelési csúcsidezőszak munkaerőigényének fedezése Európa-szerte kihívást jelent. A személyforgalmat érintő karantén intézkedések miatt az idénymunkások nem tudják átlépni az országhatárokat, ezáltal több százezer fő hiányzik főleg a nyugat-európai (pl. [Franciaország](#), Németország, [Ausztria](#)) a **zöldség- és gyümölcsfélék** (pl. szamóca, spárga) betakarításánál ([Tóth, 2020](#)). [Hazánkban](#) összesen 25-30 ezer külföldi – elsősorban erdélyi – idénymunkás hiányozhat a **hazai kertészetekből**. A munkaerőhiány következményei közül a friss áruk hiányát és az árak emelkedését a fogyasztók érzékelik, míg a termelői oldalon működési és végzetes likviditási problémák jelentkezhetnek.

Intézkedések

Az EU Bizottsága ajánlásokat fogalmazott meg ([III.30.](#)) a munkavállalási célú beutazásokról. Németországban rendkívüli és átmeneti szabályokat léptettek életbe (online regisztráció, Covid-19 teszt, légi közlekedés), és 40 ezer idénymunkást engednek be áprilisban ([Báderné, 2020](#)). [Hazánkban](#) a határmenti régiókban ingázó munkavállalók számára

engedélyezett a határ 30 kilométeres körzetére vonatkozó munkavégzési célú ingázás.

Az Agrárminisztérium által meghirdetett [munkaszuret.hu](#) platform célja, hogy az ágazatban nehéz helyzetbe került vállalkozásokat támogassa a szükséges munkavállalók megtalálásával. Potenciálisan a járvány által leginkább sújtott ágazatok (vendéglátás, turizmus) álláskeresőire számítanak, ugyanakkor egy [felmérés](#) megerősítette, hogy sok esetben a nehéz fizikai terheléssel járó mezőgazdasági munkakörök nem jelentenek valós alternatívát az eddig irodákban/vendéglátóhelyeken foglalkoztatottak számára.

A [122/2020. \(IV.16.\) Korm. rendelet](#) a **Gazdaságvédelmi akcióterv** részeként az egyszerűsített foglalkoztatás keretében megvalósuló munkavállalás szabályait módosítja, az ágazatban megvalósuló alkalmi és idénymunka havi időtartamát 15-ről 20 napra, az éves időtartamot 120-ról 180 napra növeli.

A [61/2020 \(III.23.\) Korm. rendelet](#) a NAK által javasoltak szerint, számos **veszélyeztetett ágazat** (pl. dísznövény-termesztők, szőlő-bortermelők) számára adó- és járulékkedvezményeket biztosít.

SZEZONALITÁS, ÉRTÉKESÍTÉSI ZAVAROK

A **dísznövény ágazat** szereplői az éves forgalmuk 70-80 százalékát III. 15. és V. 30. között bonyolítják le. A Magyar Díszkertészek [Szakmaközi Szervezete](#) több mint 170 milliárd forintos ágazati veszteségről számolt be, a vágottvirág-termesztők például 85 százalékra becsülik a bevételkiesésüket. [Nyílt levélben](#) kérték, hogy az önkormányzatok ne mondják vissza a települési virágosítással, zöldítéssel kapcsolatos megrendeléseiket. A szektor kb. 760 ezer főt foglalkoztat az EU-ban, és az idén történelmi kereslet visszaesés (80%) sújtotta ([Szűcs, 2020](#); [Fabók, 2020](#)).

A **húsvéti bárány** döntően olasz exportja a juhágazat évi csúcsidezőszakát jelenti. Az olasz karantén miatti drasztikus keresletcsökkenés (szomszédos és keleti piacok is bezáródtak) után a juhtenyésztők belföldi kereskedőknek

igyekeztek értékesíteni a bárányokat. Az élő állatok kényszeres túltartása, a felvásárlási árak csökkenésével együtt rendkívüli helyzetbe hozta a termelőket ([Gulyás, 2020](#); [Borovka, 2020](#)).

Értékesítési zavarok

A járványügyi intézkedések következtében megváltozott fogyasztói szokások kielégítése valamennyi élelmiszeripari termékpiacát kihívások elé állította. A **megszokott értékesítési csatornáknál** fellépő zavarok mértéke eltérő. A hazai mezőgazdaság **exportorientált** (legnagyobb felvevőpiaca Németország, Románia, Olaszország [KSH, 2018](#)), ezért a koronavírus legnagyobb károkat az exportra termelő ágazatok működésben okozza.

A hazai vágóállat-termelés mintegy kétharmadát kitevő baromfiágazat komoly értékesítési problémákkal küzd. A **hízott víziszárnyas** speciális területét (kézimunka-erőigényes) érintő veszteség például, hogy a jelentős külpiacnak számító japán gasztronómiai szektor a nyári olimpia játékok elhalasztása miatt lemondta megrendeléseit. A hazai előállítású **nyúlhús-termékek** 96 százalékát az európai piacokon (olasz, német svájci) értékesítik, és a külföldre történő tenyészállat-értékesítés szinte teljesen leállt ([NAK, 2020](#)).

A vadgazdálkodásban a külföldi bérvadászok elmaradása mellett, az egyedi fogyasztói igények kielégítést szolgáló fagyasztott **vadhús termékek** exportja is problémás ([OMVK, 2020](#)).

A piacok beszűkülése az intenzív **akvakultúraágazatot** is jelentősen sújtja. Becslések szerint a friss és fagyasztott halászati termékekből a megszokott árumennyiségnek az **ötödét** rendelték meg halfeldolgozást végző vállalkozásoktól. A tógazdasági termelők további problémája, hogy nagy mennyiségű étkezési méretű hal maradt a telelő/raktározó tavakban, amit a melegebb időjárással járó állategészségügyi kockázatok miatt nem tudnak tovább tárolni.

Az európai **nyerstej piacán** jelentkezett krízis uniós szintű összefogást igényel. Az olasz tejfeldolgozók leállításával az egész EU-ból oda szállított évi közel 4 milliárd liternyi nyerstej

spotpiacra kerülése piaci összeomlást eredményezhet, ezért a tejfölösleg felhasználását és készletezését támogatni kell. Mivel nagyon magas hazánk nyerstej-kiviteli aránya, és a belső kereslet is visszaesett (pl iskolatej program keretei között forgalomba kerülő tejkészlet) itthon is szükséges a beavatkozás ([NAK, 2020](#)).

Egész Európában a vendéglátóhelyek forgalmának csökkenése illetve megszűnése a **HoReCa szektor** (szállodák, éttermek, kávéházak gyűjtőfogalma) szignifikáns keresletcsökkenését eredményezte. Ezek kiszolgálására specializálódott élelmiszer-előállítók és kereskedők csoportja, akik nem rendelkeznek kiskereskedelmi kapcsolatokkal, kifejezetten a járvány veszteséinek tekinthetők. Nehéz helyzetbe kerültek a magyar szőlészetek-borászatok ([Szabó, 2020](#)), vagy a forgalmuk 80-90 százalékát ezen szektornak értékesítő kisüzemi sörözők ([Gyöngösi, 2020](#)).

Intézkedések

Az Európai Bizottság számos intézkedést ([IV.22.](#)) terjesztett elő a mezőgazdasági ágazat támogatására pl; **magántárolási támogatás** tej- és húsipari termékeknél, pénzügyi segítségnyújtás.

Az Agrárminisztérium a Magyar Akvakultúra és Halászati Szakmaközi Szervezet ([MA-HAL](#)) kezdeményezésére intervenciók felvásárlást **támogat** bruttó 800 millió Ft értékben (IV.23.).

A Magyar Termék Nonprofit Kft. „**Vedd a hazait! Vedd a hazait!**” mozgalom indított el a hazai termékek vásárlásának ösztönzésével a munkahelyek megőrzésének céljából.

ÚJ ÉRTÉKESÍTÉSI CSATORNÁK

Az ágazati szereplők számára létkérdés készletek piaci elhelyezése és a bevételek realizálása, ami új, alternatív csatornák születését ösztönözte. Számos felülről vagy alulról jövő kezdeményezés szinte kivétel nélkül az okos eszközök vagy internet használatán alapszik:

Palackposta: a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa ([HNT](#)) és az Agrármarketing Centrum

([AMC](#)) közös borpromóciós [platformja](#) a „Nem kell kimenned! Borod a borászatból jön” szlogenrel online borrendelésre ösztönzi a fogyasztókat közvetlenül a termelőktől. Szedlák ([2020](#)) szerint több borászatban növekedett az online értékesítés forgalma.

NAK Piactér: A NAK új internetes oldala a piacukat veszítő vállalkozásokat, élelmiszer-termelőket segíti összekötni felvásárlókkal, kereskedőkkel, különösen a megnövekedett forgalmat lebonyolító kiskereskedelmi szereplőkkel.

Termelő kereső: A helyi termelők többsége nehéz helyzetbe került, hiszen a piaci nyitvatartási korlátozásokkal csökkent az értékesítési lehetőségük. A NÉBIH és az AM [kezdményezése](#) számukra nyújtana segítséget, hogy potenciális vásárlókra találjanak a jövőben.

Facebook, virtuális piacok, házhozzáállítás: Számos civil kezdeményezés lát napvilágot az élelmiszerek beszerzésére (Pécs, [PAPI](#)).

Nő a korábbi csatornák forgalma

[Zöldséges.com:](#) A korábban létrejött startup célja a vidéki termelők és a fizetőképes kereslet összekapcsolása, egyedülálló online élelmiszer előállításra szakosodott [piactér](#).

Kosár közösségek: országszerte működő alternatív [vásárlói közösségek](#) a helyi termelők

kínálatát a hangolják össze a kereslettel a kereskedelem kiiktatásával, ezáltal a helyi gazdaságokat erősítik, és a hazai fogyasztást ösztönzik. A [Szolnoki](#) közösségnek jelentősen megnövekedett a forgalma.

ONLINE ÜGYINTÉZÉS

Az [idősebb](#), ezáltal a COVID-19 veszélyeztetett célcsoportjába tartozó gazdálkodók számára sokféle lehetőség adott:

- Naprakész tájékoztatók, elemzések, [hírek](#) segítik őket, a szakmai portálokon külön tematikus [aloldalak](#) működnek, és kifejezetten nőtt a Facebook, [podcastok](#), [videók](#) népszerűsége.
- A korlátozó intézkedések miatt a NAK-nál a személyes ügyfélfogadás helyett az [elektronikus/telefonos ügyintézés](#)t vezették be.
- Minden év tavaszán esedékes az uniós agrártámogatások igénylése, amely kizárólag a Magyar Államkincstár online felületén keresztül történik az egységes kérelmek beadásával. Korábbi évek gyakorlata szerint a kérelmek mintegy 70 százalékát a NAK falugazdászai készítik el, az [idén](#) április 6-tól május 15-ig lehet benyújtani a [kérelmeket](#).

Források:

- [140/2020. \(IV. 21.\) Korm. rendelet](#) a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus-járvány gazdasági hatásainak mérséklése érdekében szükséges adózási könnyítésekről
- [122/2020. \(IV. 16.\) Korm. rendelet](#) a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a veszélyhelyzet ideje alatt egyes agrárszabályozási tárgyú rendelkezések eltérő alkalmazásáról
- NAK: A koronavírus várható hatása az agrárgazdaságra, [elemzés](#) 2020. március 16.
- NAK: Élelmiszeripari [helyzetkép](#) 2020. április 2.
- NAK: Vadgazdálkodási [helyzetkép](#), 2020. április 3.
- Nyílt levélben fordult Nagy István az élelmiszerláncokhoz – [szon.hu](#), 2020. április 1.
- COVID-19: Európai zöldség-gyümölcs kereskedelmi helyzetkép VIII. – [fruitweb.hu](#), 2020. április 23.
- FAO HLPE: Impact of COVID-19 on Food Security and Nutrition, [draft paper](#) 19 March 2020

Készítette: dr. Szabó Andrea
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486